

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort:

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort:

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde

belast met

behandeling: mevr. Drs. A. Pijpelink

Vergadering PS: 18 december 2020

Nr: 20035483

Agenda nr:

Vergadering GS: 10 november 2020

Nr: 20034325

Onderwerp: GREX Waterdunen 2021

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Met onderliggend voorstel wordt de GREX 2021 met aangepaste planning aan u voorgelegd. De inhoudelijke en financiële kaders wijzigen niet, maar de planning schuift een jaar door. Deze planning sluit aan bij de laatste werkzaamheden die de provincie moet uitvoeren alsmede de planning van de partners. Naar verwachting zal de grondoverdracht naar Stichting Het Zeeuwse Landschap en Molecaten in 2021 plaatsvinden. Het onderzoek naar de getijdenduiker wordt nog in 2020 afgerond, waarna de provincie en waterschap de getijdenduiker in 2021 gaan aanpassen. Als sluitstuk van de GREX Waterdunen worden in 2021 de padenstructuur en bebording afgemaakt, waarna de paden kunnen worden geopend.

Wat willen we bereiken?

Zeeland profileert zich als de provincie met Land in Zee, waar het gaat om het samenspel tussen land en water. Waterdunen is bij uitstek een project waarin die interactie tussen water en land tot uitdrukking komt. Het gaat hier om een innovatief project in West Zeeuws-Vlaanderen, waarin verschillende doelstellingen van verschillende belanghebbenden gezamenlijk ten uitvoer worden gebracht en waarbij de regio een impuls krijgt.

De eerste aanleiding lag in de noodzakelijke kustversterking, om het gebied te beschermen tegen hoogwater. West-Zeeuws Vlaanderen was immers één van de zwakke schakels langs de kust. Door deze noodzaak te koppelen aan andere belangen ontstaat meerwaarde. Door de invulling met een uniek gedempt getijdengebied draagt Waterdunen bij aan de landelijke doelstelling voor natuurherstel in de Westerschelde en wordt gezorgd voor een versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Investerings in voorzieningen voor toeristen (zowel om te verblijven, als om het gebied te bezoeken) zorgen voor economische spin-off voor de regio. Zo komen het stimuleren van de economie, het versterken van de kust en de verbetering van de omgevingskwaliteiten zoals natuur, landschap, cultuurhistorie en de leef- en recreatieomgeving allemaal samen in een gebied. Daarmee is Waterdunen een icoon voor Zeeland en het voorbeeld van de nieuwe manier waarop Deltawerken, passend bij aard en karakter van Zeeland, worden ingevuld.

Vijf partijen

Er werken vijf partijen mee in het project. Molecaten is de ondernemer die investeert in een recreatiepark. Het waterschap Scheldestromen draagt zorg voor de kustversterking. Alleen al met de investeringen van deze partijen -die overigens niet zichtbaar zijn in de GREX- zijn honderden miljoenen gemoed. Stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL) is de beoogd

beheerder voor het zilte natuurgebied. De gemeente Sluis is betrokken vanwege de economische belangen van de regio. De provincie voert de regie over de grondexploitatie.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Het unieke van het project Waterdunen is dat in één programma verschillende doelstellingen van verschillende partners worden samengebracht en gecombineerd voor een maximaal maatschappelijk effect. Een forse investering in het gebied, die leidt tot structurele economische baten voor een regio die dat hard nodig heeft, vanwege afnemende werkgelegenheid in andere sectoren zoals landbouw en visserij. Uitvoering geven aan de dubbeldoelstelling van het project Zwakke Schakels: kustversterking én verhoging van de ruimtelijke kwaliteit; door een breed duingebied is het achterland voor de komende 200 jaar veilig¹. Bijdragen aan de doelstellingen voor natuurherstel, zodat elders minder ontpoldering nodig is en zodanige getijdennatuur realiseren, zodat als het ware een Europese "luchthaven" voor trekvogels ontstaat. En dat natuurgebied zodanig realiseren, dat toeristen die er verblijven of het gebied bezoeken, die vogels ook kunnen zien en de werking van het getij in een landschap van schorren, krekens, zand- en slikplaten kunnen beleven.

Dit alles maakt Waterdunen een landelijk voorbeeldproject op het gebied van innovatieve gebiedsontwikkeling.

Figuur 1 luchtfoto Waterdunen augustus 2020

Wat doen we daarvoor?

Omdat er veel partijen betrokken zijn en verschillende belangen op elkaar moeten worden afgestemd, hebben Provinciale Staten in 2010 besloten de regie op zich te nemen voor de realisatie van Waterdunen. Waterdunen is nooit een project geweest waarvan tevoren exact was beschreven wat er opgeleverd ging worden. In die zin heeft het project, in tegenstelling tot reguliere projecten, gaandeweg in samenwerking met de partners steeds meer vorm gekregen.

Gebiedsontwikkelingsproject

Waterdunen is een gebiedsontwikkelingsproject waarvoor in 2010 een financieel en een planologisch kader is vastgesteld. Deze kaders bevatten uitgangspunten en randvoorwaarden (zoals het inpassingsplan, exploitatieplan en beeldkwaliteitsplan) maar datgeen wat uiteindelijk wordt gerealiseerd is een proces van samenwerking tussen de partners en belanghebbenden. In die zin was er sprake van een brede scope, waarbinnen de essentiële kenmerken, de doelstellingen van het project, wel steeds overeind zijn gebleven. Een dergelijke werkwijze betekent tegelijkertijd dat er risico's kunnen optreden, zeker naarmate de tijd vordert en er sprake is van voortschrijdende inzichten. Daarbij komt dat in de realisatiefase ook voldaan moet worden aan nieuwe wettelijke

---

¹ Op grond van deze doelstelling die destijds is vastgesteld in het kader van het project Zwakke Schakels is de kustversterking bij Waterdunen ingericht. Inzichten over klimaatontwikkeling wijzigen echter voortdurend. Het is de vraag of deze stelling, 200 jaar, ook in de toekomst houdbaar blijft.

eisen zoals die van stikstof. Via (onder meer) de jaarlijkse vaststelling van de GREX en voortgangsrapportages bent u steeds op de hoogte gehouden van de voortgang van het project.

Naarmate het project vorderde is meer zicht ontstaan op de werkelijke kosten en mogelijkheden binnen het financiële kader. Begin 2015 is daarom een onderscheid gemaakt tussen noodzakelijke en wenselijke maatregelen en is geconstateerd dat binnen het financiële kader alleen ruimte was voor de noodzakelijke maatregelen. In februari 2016 hebben wij moeten constateren dat bij de inzichten van dat moment ook de noodzakelijke onderdelen niet binnen een sluitende GREX konden worden gerealiseerd, zonder aanvullende financiële inspanningen van de partners.

Keuze in 2016

In 2016 heeft u de scope van Waterdunen (bijlage 1: scopebeschrijving aanleg Waterdunen, bijgesteld december 2019) opnieuw vastgesteld. Daarbij is gekozen om de essentiële kwaliteiten van het project, die het zo uniek maken, in stand te laten. Die essentiële kwaliteiten hebben betrekking op de toegankelijkheid van het gebied voor toeristen en bezoekers, het veilig in- en uitstromen van zout water, het realiseren van estuariene natuur die voldoet aan de gestelde eisen (ook in verband met bijdragen van derden) en de recreatieondernemer de mogelijkheid te bieden zo snel mogelijk aan de slag te gaan.

In 2016 is ook een duidelijke knip aangebracht tussen de uitvoeringsfase en de beheerfase. De GREX heeft betrekking op de werkzaamheden die behoren tot de uitvoeringsfase.

De inhoudelijke scope en knip tussen uitvoering en beheer zijn ongewijzigd.

Planning 2021

De afgelopen jaren heeft de Provincie Zeeland bijna de gehele basisinfrastructuur aangelegd. In 2020 heeft de provincie de werken aan de recreatiebrug nabij de Walendijk en de werken op het toekomstig recreatieterrein van Molecaten afgerond. Wat resteert is de aanleg van de recreatiepaden met bijhorende informatievoorzieningen op het toekomstig terrein van HZL. Bij de keuze om deze laatste werkzaamheden te starten zijn de uitkomsten van het vervolgonderzoek van RHDHV naar de getijdenduiker in relatie tot het waterbezwaar noodzakelijk, deze kunnen van invloed zijn op de wijze van uitvoering. Als gevolg van de volgtijdelijkheid van werkzaamheden zal de aanleg van de wandelpaden in Waterdunen naar verwachting na de zomer van 2021 plaatsvinden.

De provincie Zeeland kan –op basis van de afspraken in het contract met Molecaten- de gronden aan Molecaten overdragen zodra de omgevingsvergunning onherroepelijk is. Molecaten voert gesprekken met de gemeente om te komen tot een officiële aanvraag van de omgevingsvergunning. De provincie heeft van de gemeente Sluis vernomen dat het vooroverleg met Molecaten positief verloopt. De provinciale inzet voor het leveren van de grond sluit aan bij de planning van Molecaten. Gezien de officiële termijnen horende bij een omgevingsvergunningprocedure en de contractuele afspraken, zal de overdracht van de gronden in 2021 plaatsvinden. Waarna Molecaten kan starten met de bouw van het recreatiepark.

HZL zal het Kustlaboratorium in Waterdunen verder ontwikkelen, zo is een teler van zilte gewassen gestart en heeft een oesterkweker zich aangesloten. Daarnaast voert HZL, naast tijdelijk beheer, nog werkzaamheden in het gebied uit zoals o.a. de aanleg van poelen en kleine eilandjes om het natuur- en recreatiegebied verder vorm te geven.

De gemeente Sluis is in 2021 voornemens een extra parkeergelegenheid te realiseren ten zuiden van Waterdunen, ter hoogte van de toekomstige speelnatuur. De verdere ontwikkeling van de ontvangstlocatie en speelnatuur wordt naar verwachting in 2021 door HZL gestart.

Getijdenduiker

In 2020 is voor de getijdenduiker een oplossingsrichting gevonden om deze op een veilige manier, volgens de huidige norm, zelfstandig te laten werken. Hiervoor moeten nog aanpassingen worden doorgevoerd. Bij het doen van aanpassingen moet zowel rekening worden gehouden met veiligheid en met de (ecologische) doelstellingen van Waterdunen en betrokken partijen in het gebied. Dit is eerder aan u gemeld middels een brief die met u op 7 april jl. is gedeeld.

De getijdenduiker functioneert nu nog niet volautomatisch. Om dit mogelijk te maken, moet de getijdenduiker worden geoptimaliseerd. Hiervoor is in mei jl. een vervolgonderzoek gestart samen met waterschap en een extern bureau om de oplossingsrichting verder uit te werken. Daarnaast is ook op verzoek van het waterschap de veiligheid op lange termijn onderzocht. Zoals eerder aangegeven zijn eventuele maatregelen die nodig zijn voor

de lange termijn geen onderdeel van de scope van het project Waterdunen. Hier dient dan ook eerst een bestuurlijke afweging en keuze aan vooraf te gaan.

De verwachting is dat in 2021 het waterschap in samenwerking met de provincie de getijdenduiker aanpast zodat deze volautomatisch kan functioneren. In de GREX 2021 is een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de oplossingsrichting en bijbehorende financiële consequenties voor de aanpassing van de getijdenduiker.

Looptijd GREX

Op basis van bovenstaande punten is het nodig om de looptijd van de GREX te verlengen tot 31 december 2021. Ondanks dat de inhoudelijke en financiële kaders niet wijzigen is het verlengen van de looptijd in formele zin ook een scopewijziging van het project. Daarom maakt dit expliciet onderdeel uit van het te nemen besluit.

Toekomstig beheer en onderhoud

Op hoofdlijnen is duidelijk dat beheer en onderhoud na de grondoverdracht /-uitruil aan de projectpartners toekomt en zij als nieuwe eigenaren hiervoor verantwoordelijk zijn. Het beheervraagstuk is in de afgelopen periode met de partners verder uitgewerkt. Op een aantal onderdelen; beheer van de inlaatkreek, zandvang en de recreatieve voorzieningen in het gebied, zijn andere afspraken gemaakt.

De afspraak is gemaakt dat de inlaatkreek in eigendom komt bij HZL, evenals de zandvang en de recreatieve voorzieningen. In het overleg met HZL is afgesproken dat de Provincie Zeeland in de komende periode mederisicodragers zal zijn voor de inlaatkreek. Dit stelt ons in de gelegenheid om gedurende enkele jaren te kijken naar wat de werkelijke beheerkosten zijn van de inlaatkreek en hier afspraken over te maken met HZL. Voor het natuurbeheer zal HZL een jaarlijkse beheersvergoeding van de provincie ontvangen. Voor de recreatieve voorzieningen ontvangt HZL een jaarlijkse bijdrage van de gemeente Sluis. Het beheer en onderhoud van de zandvang is een gezamenlijk belang van alle partners en uiteindelijk afspraken hierover moeten nog worden vastgelegd. Provincie Zeeland is ten behoeve van de openstelling van de getijdenduiker nu nog risicodragers voor de inlaatkreek en de zandvang.

Als gevolg van de keuze in 2016 om de uitvoeringsfase te scheiden van de beheerfase en met inachtneming van bovengenoemde punten zijn er in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, behorend bij de provinciale begroting, risico's voor de beheerfase opgenomen.

Wat zijn de klimaateffecten?

Voor Waterdunen zijn de klimaateffecten niet inzichtelijk gemaakt.

Wat mag het kosten?

Het totale projectbudget bedraagt ongewijzigd circa € 90 miljoen. Binnen de GREX 2021 is een raming voor onvoorzien opgenomen van € 3,45 miljoen. De GREX 2021 sluit met een positief saldo van circa € 0,08 miljoen.

Het voorblad van de GREX 2021 kunt u vinden in bijlage 2 en de hierbij horende onderbouwing (bijlagen 3 a en b) ligt voor u vertrouwelijk ter inzage bij de statengriffie.

Aan het project Waterdunen is per eind september 2020 een bedrag uitgegeven en verplicht van € 81,17 miljoen. In de periode tot en met 31-12-2021 zal er nog een bedrag van € 5,53 miljoen in het gebied geïnvesteerd worden en daarnaast is er nog de post onvoorzien ad € 3,45 miljoen. Het totaal financieel overzicht ziet er als volgt uit:

	<i>Bedragen x € mln.</i>		
	GREX 2021	GREX 2020	verschil
A Kosten	€ 84,08	€ 83,22	€ 0,86
B Onvoorzien	€ 3,45	€ 4,72	€ 1,27 -/-
C Opbrengsten (-/-)	€ 90,23	€ 90,23	€ 0,00
D Rente	€ 2,62	€ 2,27	€ 0,35
E Saldo	€ 0,08 (over)	€ 0,01 (over)	€ 0,07

Verschillen met GREX 2020

In vergelijking met de GREX 2020 zijn de kosten (A) in de GREX 2021 per saldo hoger. Op hoofdlijnen worden de kostenverschillen veroorzaakt door:

Algemene projectkosten:

Hogere kosten voor met name advisering bij het maken van afspraken met Molecaten over de levering van de

gronden en aanvullend onderzoek en de externe advisering op het issue van de werking van de getijdeduiker en het onderzoek naar het waterbezwaar met het Waterschap.

Bouwkosten:

De totale bouwkosten zijn per saldo hoger dan in de vorige GREX. In hoofdlijnen is het verschil te verklaren doordat er extra kosten worden verwacht voor o.a. monitoring en extra kosten voor nog uit te voeren werkzaamheden, daartegenover staan meevallers die er zijn door aanbestedings- en uitvoeringsvoordeel op het bestek amoveren wegen en aanleg bruggen.

Engineering en conditionering:

hogere kosten door aanpassing van directievoering en toezicht op basis van geactualiseerde bouwsommen en planning.

Beheer en onderhoud

Door de latere overdracht van de gronden aan Molecaten en HZL is er een jaar langer tijdelijk beheer nodig.

Rente

Op het 'rode' recreatie gedeelte van de GREX moet rente worden berekend. Door de verlenging van de GREX met een jaar en na actualisatie van de budgetten op de uitgaven en opbrengsten, blijkt uit herrekening van de rentelasten een hogere rentelast.

Risico's

Voor Waterdunen worden regelmatig risicosessies gehouden om risico's te actualiseren en om beheersmaatregelen te optimaliseren. De uitkomsten van de risicosessies worden verwerkt in NARIS, het risicomanagementsysteem. Vanuit NARIS wordt vervolgens input geleverd voor het benodigde bedrag voor onvoorzien in de GREX. De vertaling en becijfering van de risico's in het onderliggende risicodossier worden niet in de openbaarheid gedeeld. Dit is een bewuste keuze in het belang van het project, de projectpartners en onze onderhandelingspositie. Op hoofdlijnen kan gesteld worden dat de belangrijkste risico's samenhangen met de mogelijke aanpassingen aan de getijdenduiker en de nog te realiseren grondoverdrachten.

Op basis van de risico's in NARIS is de omvang van de benodigde risicobuffer voor het project berekend. Gezien de aard van de risico's en het verloop van de risico's in de voorgaande jaren is hierbij meer zekerheid ingebouwd dan voorheen. Uit de berekening blijkt dat de omvang van de risico's is gedaald ten opzichte van de GREX 2020 en dat de post onvoorzien voldoende is als risicobuffer.

Begrotingswijziging

Naar aanleiding van de actualisatie van de GREX zijn ook de eerder beschikbaar gestelde budgetten herschikt in de tijd. Hiervoor is een begrotingswijziging voor 2020 en later noodzakelijk. De verschuiving van de middelen naar latere jaren (inclusief de inregelperiode en monitoring van 5 jaar) verloopt via de bestemmingsreserve meerjarige projecten en is budgettair neutraal. Daarom stellen we voor om de begroting 2020 en later te wijzigen met de volgende effecten op programma 1, grote projecten, doelstelling 010303 Waterdunen. Het positieve saldo van circa € 79.845 wordt daarbij toegevoegd aan de post onvoorzien in het boekjaar 2021. Dit betreft de 12^e begrotingswijziging 2020 (jaarschijf 2020) en de 4^e begrotingswijziging voor 2021 (voor 2021 en later).

Samengevat is de meerjarige begrotingswijziging als volgt:

Samenvatting begrotingswijzigingen		2020	2021	2022	2023	2024
doelstelling 010303 Waterdunen						
Lasten		-19.139.859	18.558.942	147.897	55.017	26.802
Baten		12.080.938	-11.800.000	-	-	-
Saldo		-7.058.921	6.758.942	147.897	55.017	26.802
Toevoeging reserve naar 00218	lasten	-980.848	1.000.000	-	-	-
Onttrekking reserve van 00218	baten	8.039.769	-7.758.942	-147.897	-55.017	-26.802
Saldo		-	-	-	-	-

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op (kostensoort)

Er wordt geen aanvullende externe inhuur gevraagd in de GREX 2021.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,
Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris.

Ontwerp-besluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 10 november 2020, nr. 20034325;

besluiten:

- in te stemmen met de GREX 2021 Waterdunen en de daaruit voortvloeiende 12^e begrotingswijziging 2020 en 4^e begrotingswijziging 2021 en volgende jaren.
- in te stemmen met het verlengen van de looptijd van het project tot en met 31 december 2021.